

ข้อคิดจากสหรัฐอเมริกา

ในระหว่างระหว่าง ๑ ตุลาคม ๒๕๑๓ กับ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ ผมได้รับเชิญให้ไปเยือนมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน ฐานะเป็นนักวิจัยอาวุโสทางเศรษฐศาสตร์ประจำวิทยาลัยวูดโรวิลสัน ซึ่งมีชื่อเต็มว่าเป็นวิทยาลัยเพื่อรัฐประศาสนศาสตร์และกิจการระหว่างประเทศ (Public and International Affairs) ผมมีหน้าที่บรรยายและนำเสนอเรื่องการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งใช้เวลา ๖ ครั้ง ครั้งละครึ่งวัน นอกจากนี้ ทางวิทยาลัยปล่อยให้ผมใช้เวลาว่างได้ตามความพอใจ ผมได้ใช้เวลาว่างดังกล่าวนี้ เตรียมการบรรยายอย่างหนึ่ง เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าพบเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องการเรียนอย่างหนึ่ง ทำการศึกษาเรื่องบริหารและจัดงานมหาวิทยาลัยอย่างหนึ่ง และรับเชิญไปบรรยายในมหาวิทยาลัยอื่นอีกอย่างหนึ่ง

ในบทความนี้จะพยายามเล่าเรื่องวิทยาลัยวูดโรวิลสัน ในสาระสำคัญเป็นประการแรก และในตอนหลังจะเล่าเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองไทยเท่าที่ได้ยินได้ฟังจากอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ผมได้ไปเยือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นของคนไทยในมหาวิทยาลัยอเมริกันต่าง ๆ นั้น

วิทยาลัยวูดโรวิลสัน

วิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยพรินสตัน แต่เป็นส่วนเอกเทศ คือมีอิสระในการบริหาร การเงิน การรับอาจารย์ และการรับนักศึกษาพอสมควร วิทยาลัยมีเงินอุดหนุนจากมูลนิธิต่างๆ มากพอๆ โดยมูลนิธิต่างๆ นั้น เจาะจงกำหนดเงินอุดหนุนให้แก่วิทยาลัยเป็นเรื่องๆ ไป มหาวิทยาลัยพรินสตัน จะนำไปใช้โดยทั่วไปไม่ได้ เช่นเงินสมนาคุณที่ผมได้รับระหว่างอยู่ที่นั่น ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับนั้น เบิกได้จากบัญชีหนึ่งของเงินอุดหนุนจากมูลนิธิฟอร์ด ซึ่งตั้งไว้โดยเฉพาะเพื่อสามารถเชิญอาจารย์พิเศษไปเยือนได้ เป็นครั้งคราว

วิทยาลัยวูดโรวิลสันทำหน้าที่ตามชื่อเต็มที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือมีหน้าที่สอนและวิจัยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบ้านเมือง (public) และกิจการระหว่างประเทศ (international) ฉะนั้น การสอนและการวิจัยในวิทยาลัยจึงเป็นไปแบบสังคมนาสาตร์ผสมหลาย ๆ สาขาวิชา (multi-disciplinary approach) เช่นวิชา การพัฒนาประเทศ ก็ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องการเศรษฐกิจต้องพิจารณาถึงการ พัฒนาทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ ทางรัฐศาสตร์ และ ทางการค้าต่างประเทศด้วย หลักสูตรการบรรยายแต่ละวิชาอาจจะกว้างหรือแคบ ขึ้นหรือลึก แล้วแต่จะเหมาะสม เช่นในหลักสูตรการพัฒนาที่ผมเกี่ยวข้องด้วย มีอาจารย์ผู้หนึ่งบรรยายเรื่องการพัฒนาเกษตรกรรมในอาฟริกา ซึ่งคลุมทั่วทั้ง อาฟริกา แต่กล่าวเน้นถึงการเกษตรอย่างเดียว ส่วนการบรรยายเรื่องการพัฒนาประเทศไทยนั้น ใช้ประเทศไทยประเทศเดียวเป็นกรณีสำหรับศึกษา (case study) แต่มีขอบเขตรวมทั้งในด้านเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การธนาคาร การสังคม และรัฐศาสตร์ด้วยเป็นต้น การสอนแบบสาขาวิชา

ผสมนี้มีประโยชน์ผิดกับการสอนตามสาขาวิชาเฉพาะ เพราะเป็นเรื่องที่เห็นจริงเห็นจัง โดยที่เศรษฐกิจต้องพัวพันกับสังคม สังคมก็ต้องพัวพันกับระบบการปกครองเป็นต้น และวิทยาลัยวูคโรวิลสันมีชื่อเสียงในเรื่องที่การสอนและการเรียนนั้น มุ่งไปสู่จุดการพิจารณานโยบาย และการตัดสินใจ (policy consideration and decision making) เป็นสำคัญ

ในวิทยาลัยวูคโรวิลสันนอกจากโครงการพัฒนาเศรษฐกิจแล้วยังมีโครงการที่สำคัญอยู่อีกหลายโครงการ เช่นโครงการศึกษาปัญหาสังคมในเมือง โครงการศึกษาเรื่องประชากรเป็นต้น

การศึกษาและวิจัยแบบสาขาวิชาผสมนี้ เหมาะสำหรับนักศึกษาชั้นสูงและปริญญาตรี เพราะก่อนที่จะพิจารณาเรื่องนโยบาย นักศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้หลักในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างลึกซึ้งพอสมควรเป็นทุนไว้เสียก่อน และตามปกติในหลักสูตรปริญญาตรี นักศึกษาจะต้องเรียนบางวิชาเป็นวิชาเอก และวิชาอื่น ๆ เป็นวิชาโทอยู่แล้ว จึงพอมีพื้นฐานที่จะเรียนผสมสาขาวิชาได้ดีด้วยเหตุนี้นักศึกษาของวิทยาลัยวูคโรวิลสัน จึงเป็นผู้มีปริญญามาแล้ว แต่ไม่จำกัดว่าจะต้องได้ปริญญาเศรษฐศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์หรือสังคมวิทยา นักศึกษาบางคนได้ปริญญาทางวิทยาศาสตร์ ทางคณิตศาสตร์ ทางประวัติศาสตร์ หรือทางวิศวกรรมศาสตร์ก็มีเนื่องจากวิทยาลัยนี้มีชื่อเสียงสูง มีผู้สมัครเรียนมาก วิทยาลัยจึงสามารถคัดเลือกผู้มีความรู้ดีเด่นจริงๆ เข้าเป็นนักศึกษา นักศึกษาเป็นจำนวนมากเมื่อได้ส่งเข้าเรียนในวิทยาลัยนี้แล้ว มักจะได้รับทุนเล่าเรียนจากวิทยาลัยหรือจากแหล่งทุนอื่น ๆ

นักศึกษาอีกประเภทหนึ่ง ของวิทยาลัยวูคโรวิลสันเป็นผู้ที่กำลังประกอบอาชีพอยู่ (mid-career students) อายุมากกว่านักศึกษาปกติ แต่ได้ทุนมาเรียน

ร่วมกับนักศึกษาปกติ จะทำปริญญาก็ได้ ไม่ทำก็ได้แล้วแต่จะต้องการ และบางคนอาจจะมาจากต่างประเทศ (ซึ่งน่าจะเป็นที่สนใจสำหรับพวกเราคนไทยด้วย) การมีนักศึกษาประเภทนี้เข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติ เป็นนโยบายสำคัญของวิทยาลัย เพราะผู้ที่กำลังประกอบอาชีพอยู่นั้นย่อมนำประสบการณ์ของตนมาเผยแพร่เป็นประโยชน์นัก

วิทยาลัยวูดโรวิลสันยังรับนักศึกษาอีกประเภทหนึ่ง คือนักศึกษาชั้นปริญญา แต่รับเฉพาะผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาระดับปีที่ ๑ และปีที่ ๒ มาแล้วคงจะเป็นเพราะต้องการให้มีความรู้เบื้องต้นพอสมควรแล้วอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งคงจะสะดวกแก่การคัดเลือกหาคนดี ๆ รับเข้าด้วย

อาจารย์นั้น บางคนก็เป็นอาจารย์สังกัดวิทยาลัยโดยตรง บางคนเป็นอาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยพรินสตัน แต่วิทยาลัยแต่งตั้งให้ประจำวิทยาลัยด้วย และบางคนเป็นอาจารย์ที่มาเยือน (visiting) จากที่อื่น

นักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกว่ายากจนอย่างจริงจัง และใช้ห้องสมุดเป็นหลัก นอกจากห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยแล้ว นักศึกษาวิทยาลัยวูดโรวิลสัน ยังได้ใช้ห้องสมุดเฉพาะของวิทยาลัยด้วย เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีส่วนสำคัญในการบริการการศึกษา เมื่อผมไปถึงพรินสตันใหม่ ๆ ผมได้ใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ จัดรายชื่อหนังสือและบทความที่ใช้ประกอบการศึกษาเกี่ยวกับวิชาของผม โดยมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมาช่วยรวบรวม สิ่งใดที่เขายังไม่มี เขาก็พยายามติดต่อหามาให้จนได้ พอจัดรวบรวมได้ครบแล้วก็ประกาศให้นักศึกษาทราบทั่วกัน แล้วนำเข้าห้องสมุดเปิดให้นักศึกษาอ่านค้นได้โดยสะดวก

ในห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยนั้น มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ ทำงานตามกำหนดเวลาพอสมควร แต่เมื่อพ้นเวลานั้นไปแล้ว นักศึกษายังเข้าไปทำงาน

ในห้องสมุดได้จนถึงสองยามหรือสามยามจึงปิด ส่วนห้องสมุดของวิทยาลัยนั้น นักศึกษาอยู่ทำงานได้ยี่สิบสี่ชั่วโมงต่อวัน ถ้าต้องการเขากั้นห้องแคบ ๆ ไว้ให้นักศึกษาอยู่เดี่ยวบ้าง คู่บ้าง ตามเหมาะสม ข้อจำกัดมีอยู่แต่ว่า พอถึงเวลา ๒๓ น. เขาจะลั่นกลอนประตูสำหรับเข้าที่วิทยาลัย ใคร ๆ ก็เข้าไม่ได้ (เว้นแต่จะมีกุญแจเป็นพิเศษ) แต่มีประตูบางบานที่เปิดออกได้ เปิดเข้าไม่ได้ วันเสาร์วันอาทิตย์หรือเวลาปิดภาคเรียนก็ไม่แตกต่างกับวันปกติ

ห้องเรียนที่ผมใช้สอนนั้น เป็นห้องเล็กบรรจุคนได้ไม่เกิน ๓๐ คน มีโต๊ะตั้งรอบห้อง มีกระดานดำและเครื่องใช้อย่างอื่นตามปกติ และมีที่ติดธงแผ่นที่ผู้เข้าสัมมนานักศึกษาชั้นปริญญาเอกสองคน นักศึกษาชั้นปริญญาโทประมาณ ๑๐ คน นักศึกษาประเภทกำลังประกอบอาชีพ ๒ คน ผู้ช่วยวิจัย ๓ - ๔ คน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ๑ คน และอาจารย์ ๒ คน การสัมมนามีทุกวันจันทร์ เวลา ๙.๓๐ น. ถึง ๑๒.๓๐ น. (บางทีถึง ๑๓.๓๐ น.) รวม ๖ ครั้ง ตั้งแต่ครั้งแรกแล้ว นักศึกษาได้ร่วมอภิปรายและซักถามเป็นที่ครึกครื้น และเป็นที่น่าสนใจของผู้บรรยาย ไม่เงียบเหงาอย่างที่เวลาสัมมนาแก่นักศึกษาไทย ที่เมืองไทย ยิ่งในครั้งต่อไป เมื่อนักศึกษามีเวลาอ่านหนังสือมากขึ้นเกี่ยวกับประเทศไทย เขาก็ยิ่งถกเถียงโต้แย้งกันมาก ครั้งแรก ๆ ผมใช้เวลาบรรยายประมาณ ๑ ชั่วโมงถึง ๒ ชั่วโมง แต่พอมาถึงครั้งสุดท้าย ผมบรรยายเพียงครึ่งชั่วโมงเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาถกเถียงกันมากขึ้น

สำหรับวิชาที่ผมสอนนี้ เราได้ตกลงกันว่า จะใช้วิธีให้นักศึกษาเขียนเรียงความส่งอาจารย์ (อเมริกัน) ตรวจเป็นการสอบได้ ฉะนั้นจึงไม่ต้องออกข้อสอบ

นักศึกษาปริญญาเอกสองคนในชั้นที่ผมสอนนั้น เผอิญเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเทศไทยทั้งสองคน คนหนึ่งเขียนเรื่องทางเศรษฐศาสตร์ อีกคนหนึ่งเขียนเรื่องทางรัฐศาสตร์ ทั้งสองคนได้ใช้เวลามาพูดหารือกับผมตามสะดวกคนที่เขียนด้านเศรษฐศาสตร์นั้น เผอิญได้ร่างวิทยานิพนธ์ร่างแรกเสร็จ จึงถือโอกาสให้ผมได้อ่านและวิจารณ์ไปด้วย

การไปเยือนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ

ผมได้รับคำเชิญให้ไปแสดงปาฐกถาและบรรยายในที่ต่าง ๆ หลายแห่งด้วยกัน แต่เนื่องด้วยเวลาจำกัด จึงไม่สามารถรับเชิญเสียหลายแห่ง ที่สามารถไปได้ก็คือที่มหาวิทยาลัย ดาร์ทมัธ, พิตสเบิร์ก, วิสคอนซิน, คอร์เนลล์ และอเมริกัน นอกจากนี้ ได้บรรยายที่สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจของธนาคารโลก (สองครั้ง) ที่สมาคมการค้าสัมพันธ์กับต่างประเทศ และสมาคมเอเชีย (ในนครนิวยอร์ก) ในการเดินทางไปมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังกล่าว ได้มีเพื่อนคนไทยชวนไปคุยกันบ้าง แสดงปาฐกถาบ้างหลายแห่ง ได้สังสรรค์คนไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นสูง ประมาณทั้งสิ้น ๕๐๐ คน ในเมืองบอสตัน พิตสเบิร์ก บลูมิงตัน (อินเดียนา), เออบานา (อิลลินอยส์), เมคิสัน (วิสคอนซิน), ชิคาโก, อีสท์แลนซิง (มิชิแกน), อีธากะ (คอร์เนลล์และสิราคิวส์), นิวยอร์ก (สมาคมไทย) และวอชิงตัน (สมาคมนักเรียนไทยในพระบรมราชูปถัมภ์)

เรื่องที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เชิญผมไปบรรยายนั้น ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ที่ธนาคารโลก ผมได้บรรยายเรื่องการพัฒนาการศึกษา และเรื่องนโยบายการเงินกับการคลัง แต่เรื่องที่ทุก

มหาวิทยาลัย สมาคมต่าง ๆ และคนไทยทุกคนสนใจมากคือ สถานะของประเทศไทยในสงครามเวียดนาม

ความสนใจเรื่องนี้ เกิดจากเหตุที่มติดมหาชนส่วนใหญ่ในอเมริกันต้องการจะให้รัฐบาลอเมริกันยุติสงคราม และถอนทหารจากเวียดนามและไทยโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ ผมกล่าวถึงมติดมหาชนส่วนใหญ่ในอเมริกันนี้ เพราะว่าเมื่อก่อนไปอเมริกา ก็พอทราบอยู่บ้างแล้วว่าเขาพยายามถอนทหารเพียงใด แต่เมื่อไปอยู่ในอเมริกา และได้ฟัง ได้สนทนา ได้อ่านความเห็นต่าง ๆ แล้วยิ่งแน่ใจมากขึ้น และยังรู้สึกว่ ส่วนน้อยที่ยังต้องการให้รัฐบาลอเมริกันรบต่อไปนั้น ช่างน้อยเสียเหลือเกิน หนึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ นี้ก็จะเป็นวาระที่เขาจะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีคืออเมริกัน ได้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงเจตนาหลายคนแล้ว และแต่ละคนก็ได้แสดงออกโดยชัดแจ้งซึ่งนโยบายที่จะถอนทหารโดยเร็วที่สุด อเมริกาเป็นประเทศใหญ่และมีปัญหา มาก เช่นปัญหาเรื่องผิวขาวผิวดำ ปัญหาเรื่องอากาศและน้ำสกปรก (pollution) ปัญหาเรื่องความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ปัญหาเรื่องค่าครองชีพสูง เงินเพื่อและคนว่างงาน (มีคนว่างงานประมาณ ๖ - ๗ ล้านคน) เป็นต้น ฉะนั้นจึงมีมติดมหาชนอย่างรุนแรง เฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่จะยุติสงครามเวียดนามเสียโดยเร็ว เพื่อตัดปัญหาใหญ่ไปเสียต้นหนึ่ง

สำหรับชาวอเมริกันที่สนใจเรื่องประเทศของเรานั้น ก็เป็นห่วงว่าเมื่ออเมริกาถอนทหารออกไปมากถึงขีด ประเทศไทยซึ่งเป็นพันธมิตรกับเขามาตลอดเวลา จะประสบอันตรายจากการคุกคามต้านคอมมิวนิสต์มากเพียงใด บางคนให้ความเห็นว่าประเทศไทยควรพยายามตั้งตนเป็นกลางร่วมกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอาจจะจะเป็นทางออกที่ดี

สำหรับคนไทยที่ผมได้สนทนาคับนั้น ก็ยังเป็นห่วงในชะตาของประเทศมากขึ้น เพราะแต่ละคนก็ย่อมรักชาติ ต้องการจะให้ชาติไทยรักษาเอกราชไว้ได้ และในขณะเดียวกันก็ไม่ประสงค์ที่จะเห็นคอมมิวนิสต์มาใช้อำนาจในประเทศไทย

การสนทนาเรื่องนี้ที่มีแก่นสาร ย่อมหันมาสู่เรื่อง “การก่อการร้าย” ในประเทศไทย เพราะการก่อการร้ายโดยคอมมิวนิสต์นั้นเป็นการชักศึกเข้าบ้าน และหากลุกลามออกไปถึงขีด สถานการณ์ในประเทศไทยก็อาจจะเป็นอย่างในเวียดนามใต้หรือราชอาณาจักรลาวสักวันหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฝ่ายปรบึกษ์หมดภาวะที่จะต่อสู้รบพุ่งกับอเมริกันเสียแล้ว

จริงอยู่ ผู้ที่เรียกกันว่า “ก่อการร้าย” นั้น มีอยู่หลายกลุ่มที่แท้จริงมิใช่คอมมิวนิสต์ หากอาจจะถูกเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองผสมเรียกว่า ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เพราะสะดวกแก่เจ้าพนักงาน บางกลุ่มอาจจะเป็นโจรธรรมดา บางกลุ่มอาจจะเป็นกลุ่มชนส่วนน้อยที่ต้องการอิสรภาพบางประการ บางกลุ่มอาจจะไม่ได้มุ่งปฏิบัติการในประเทศไทย แต่มุ่งในประเทศข้างเคียง แต่การที่เราเรียกผสมกันไปหมดว่าผู้ก่อการร้าย โดยหมายว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แล้วปฏิบัติกับกลุ่มเหล่านี้ทำนองเดียวกันกับที่เราปฏิบัติต่อคอมมิวนิสต์ ก็ย่อมเป็นการยุและผลักดันให้กลุ่มเหล่านี้ ไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับคอมมิวนิสต์จนได้ไม่ช้า

การที่ผู้ก่อการร้ายไม่ว่าจะเป็นประเภทใด แต่เฉพาะอย่างยิ่งประเภทคอมมิวนิสต์จะทำการสำเร็จได้นั้น ย่อมอาศัยหลักสองประการ คือ (ก) ทำการชุกขวัญชาวบ้านให้เกรงกลัว จะได้ช่วยปกป้องคุ้มกันและช่วยเหลือเขาได้ และ (ข) ชักจูงชาวบ้านให้เกลียดชังรัฐบาลและเจ้าหน้าที่รัฐบาลในท้องถิ่น จะได้

มีผู้ร่วมมือกับเขามากขึ้น ฉะนั้นการร่วมมือปราบปรามผู้ก่อการร้าย ก็ควรจะ
ใช้วิธีแก้หลักการทั้งสองประการนี้ คือเร่งรัดพัฒนาชนบทให้ประชากรราษฎรได้
อยู่โดยร่มเย็นเป็นสุข กับใช้วิธีปกครองคุ้มครองแก่ราษฎรในท้องถิ่นให้เป็นที่
เลื่อมใสแก่ราษฎรจริง ๆ

รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งรัดพัฒนาชนบท และทะนุบำรุงความสุขของท้อง
ถิ่นอยู่แล้วแต่พวกเราเกรงกันว่าจะไม่พอหรืออาจจะสายเกินไปเสียแล้ว เฉพาะ
อย่างยิ่งเมื่อปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ และมีข่าวลือเสมอว่ามี
เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองบางแห่งรังแกราษฎรบ้าง ตั้งช่อง
การพนันบ้าง เป็นโจรเสียเองบ้าง ถืออำนาจเป็นธรรมบ้าง ถ้าเป็นเช่นนี้จริง
ความเสียหายย่อมจะท่วมท้นผลของความพยายามเร่งรัดพัฒนาชนบท อันตราย
จะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ฉะนั้นการแก้ไขปรับปรุงการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นเรื่อง
สำคัญยิ่งเกี่ยวกับเอกราชและอิสรภาพของไทยทั้งประเทศ การรักษาความ
สงบเรียบร้อยและการทะนุบำรุงราษฎรให้ได้อยู่โดยร่มเย็นเป็นสุข จึงเป็นข้อ
สำคัญในการป้องกันประเทศ

นักเรียนไทยส่วนใหญ่ในอเมริกาและผมมีความเห็นว่า ในขณะนี้และใน
สองสามปีข้างหน้า เรื่องความปลอดภัยของประเทศเป็นเรื่องใหญ่ที่สำคัญยิ่ง
กว่าเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงอยากจะได้เห็นนักการเมืองของไทยทุกพรรค
ตลอดจนคนไทยทุกกลุ่มมีความสมานสามัคคี ร่วมมือกันป้องกันประเทศ ให้
รอดพ้นจากอันตรายไปด้วยนโยบายของชาติอันรอบคอบสุขุม และยังเห็นต่อ
ไปว่า หลักการประชาธิปไตยภายในประเทศเรานั้น จะช่วยส่งเสริมให้เกิด
ความสามัคคีกัน ได้ดียิ่งกว่าวิธีการใช้อำนาจยึดหรือทำการรัฐประหาร

เหตุผลที่สนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ดังกล่าวมาข้างต้น ก็คือในระบบประชาธิปไตยนั้น ราษฎรแต่ละคนอย่างน้อยก็ตามกฎหมาย มีสิทธิและหน้าที่ และมีส่วนในการปกครองประเทศ แต่ละคนควรจะเห็นเป็นฐานะของตนที่จะให้รัฐบาลดำเนินไปโดยดี มิใช่จะถือแต่คำถ่าว่า “ ธุระไม่ใช่ ” “ เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ” “ เป็นเรื่องของรัฐบาล ”

ทุกวันนี้ ไทยเราอย่างน้อยก็แสดงความพยายามที่จะเป็นประชาธิปไตย เรา กลับมามีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง มีสภาผู้แทน ฉะนั้นควรจะยึดไว้ในสิ่งที่เรามีอยู่นี้ แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์และบกพร่องสักเพียงใด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติหลายเรื่องที่คนไทยเป็นจำนวนมากไม่พอใจ แต่เราก็พึงยึดเป็นหลักไว้ก่อนและพยายามแก้ไขปรับปรุงต่อไป เพราะอย่างน้อยก็เป็นกฎหมายขึ้นมาแล้ว และประชาธิปไตยนั้นต้องอาศัยหลักการปกครองด้วยกฎหมาย (rule of law) ไม่ใช่การปกครองด้วยอารมณ์หรือด้วยกลุ่มบุคคล จะมีเครื่องแบบหรือไม่ก็ตาม

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในระยะปัจจุบันนี้ ด้วยวิธีรัฐประหารก็ดีหรือการก่อให้เกิดทะเลาะวิวาทระหว่างทหารกับตำรวจก็ดี หรือการเน้นถึงความแตกแยกภายในชาติของเราก็ดี ย่อมเป็นอันตรายแก่เอกราชและความอยู่รอดของประเทศไทยทั้งสิ้น

กลับกัน การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยวิธีสันติตามกฎหมาย การสมัครสมานสามัคคีภายในชาติ การทะนุบำรุงความสุขราษฎร์ การค้ำกันความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของราษฎร การปกครองโดยกฎหมาย ย่อมจะช่วยให้เรารอดพ้นอันตรายไปได้

จริงอยู่ในระบบประชาธิปไตยนั้น บุคคลทั้งหลายย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอยู่เป็นธรรมดา ผู้ที่มีอำนาจปกครองอยู่ย่อมต้องเผชิญกับข้อวิพากษ์วิจารณ์ของสาธารณชนอยู่เสมอ แต่ทิวี่มานะนั้นเป็นบาปอย่างใหญ่หลวง จะเปิดช่องทางให้เกิดความแตกร้าวขึ้นได้อย่างรุนแรง วิธีแก้ไขป้องกันมิใช่การจำกัดเสรีภาพในความคิด การพูด การเขียน แต่หากควรใช้วิธีให้เสรีภาพในความคิดการพูดและการเขียนให้มากขึ้น ให้แพร่หลายทั่วถึงกันทุกฝ่าย ถ้าถือหลักสามัคคีโดยมั่นคงแล้ว จะต้องยอมให้มีการวิพากษ์ วิจารณ์ การตำหนิต่าง ๆ โดยเสรี โดยคำนึงเสียว่าเป็นการช่วยกันติเพื่อก่อ เพื่อประโยชน์แห่งมหาชน

ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เสรีภาพในความคิดการพูดการเขียนได้มีข้อรับรองไว้แล้ว แต่มีเงื่อนไขว่าต้องอยู่ในจำกัดแห่งบทกฎหมายกับบทกฎหมายนั้น ก็คนเราเองเป็นผู้กำหนด และคนเราเองเป็นผู้ตีความ ก็ น่าจะกำหนดและตีความให้ชอบด้วยหลักประชาธิปไตยจึงจะควร

ข้อคิดเหล่านี้ที่ได้พรรณนามาข้างต้น เป็นข้อสรุปจากการสนทนาของผมนักกับเพื่อนคนไทยในสหรัฐ บางแห่งบางมหาวิทยาลัย ผมชี้ไม่ได้ว่าส่วนใดตอนใดเป็นของผู้ใด ถือเอาว่าเป็นข้อสรุปของผมจากการสนทนาก็แล้วกัน หากผมเขียนผิดพลาดล่วงเกินไปในข้อใด ก็หวังว่าจะมีคนไทยที่ผมได้สนทนาด้วยเขียนมาแก้ไขเพิ่มเติมหรือตำหนิได้ตามจะเห็นควร

แต่ยังมีข้อหนึ่งซึ่งชวนให้ผมคิดเป็นพิเศษ เนื่องจากการที่ได้สนทนากับนักเรียนไทยชั้นสูงเป็นจำนวนมาก คือรู้สึกชื่นใจที่ได้ยินได้ฟังข้อคิดที่มีสาระ

จากผู้ที่ยังเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่ แสดงว่าคนไทยรุ่นใหม่ก็มีใช้ว่าจะไม่เอาถ่านเสียทีเดียว ยังมีมากคนที่มึนคอกคตและมุ่งในประโยชน์ส่วนรวมถาวร

ข้อคิดที่น่าชื่นใจนี้ ชวนให้เกิดข้อคิดอีกสองข้อ คือ (๑) อุดมคติที่พวกเรามักกันอยู่เมื่อยังเป็นนักเรียนหรืออยู่เมืองนอกนั้น พวกเราจะยึดมันกันเพียงใดเมื่อเรากลับมาทำงานในเมืองไทยแล้ว สังคมไทยเป็นสังคมที่กลืนอุดมคติเก่ง รวดเร็วและแนบเนียน มีนักเรียนไทยบางคนกล่าวว่า “ที่น่าเจ็บใจ ก็คือพวกเราบางคนอยู่เมืองนอกก็ด่าว่าเขาเรื่องคอร์รัปชัน แต่พอถึงเมืองไทยไม่ช้าไม่นาน เพียงแต่ไม่ทำอะไรก็ยังไม่ว่า หนาเข้าไปพร้อมกับเขาทำคอร์รัปชันเสียอีก” (๒) บทบาทของพวกเรานักเรียนมหาวิทยาลัยทั้งหัวนอกและหัวในมีอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยหรือความอยู่รอดของประเทศไทย ?

เท่าที่ผมได้ดูและได้ฟังจากวิทยาลัยวูดโรวิลสัน เขาอบรมนักศึกษาให้ใช้ความคิดพิจารณาเรื่องนโยบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องของบ้านเมือง นักศึกษามีใช้แต่จะใช้ความคิดหรืออภิปรายหรือเขียนเท่านั้น เขาพิจารณาบทบาทของเขาด้วยว่า จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีใดดี

พวกเราที่ได้มีวาสนาสองกว่าเพื่อนร่วมชาติทั้งหลาย คือได้เรียนชั้นอุดมศึกษา (แม้ในประเทศไทย) และได้เรียนในมหาวิทยาลัยที่ดีมีชื่อเสียงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ย่อมมีความรับผิดชอบในชะตากรรมของชาติและสังคมไทยมากกว่าศาสนาหรือใคร ๆ ในประเทศเรา ปัญหาที่มีอยู่ว่าเราจะถือเป็นธุระหรือว่าธุระไม่ใช่ เราจะใจเด็ดหรือจะใจเย็นเอาตัวรอดแสวงสุขสบายตามยถากรรม ?

เวียดนามเหนือต่อสู้แสนยานุภาพของสหรัฐอเมริกาได้ด้วยใจเด็ดเป็นสำคัญ (อาวุธเป็นรอง) คนไทยต้องต่อสู้คอมมิวนิสต์ และรักษาเอกราชและความชอบธรรมภายในชาติเราได้ด้วยใจเด็ด ด้วยการปกครองที่ถูกต้อง ด้วยการปกครองโดยกฎหมายและด้วยประชาธิปไตย

มีนาคม ๒๕๑๔

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

สังคมนศาสตร์ปริทัศน์ มีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๑๔